

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΥΡΤΒΑΙΝΓΚΛΕΡ

Ο άπροσδόκητος θάνατος του Βίλχελμ Φουρτβαίνγκλερ—όπεκψε σε ηλικία 68 ετών σε μία πνευμονία την 30ην Νοεμβρίου 1954, σ' ένα σανατόριο κοντά στο Μπάντεν—Μπάντεν—άκουσθηκε από όλους εκείνους που άντικρύζουν τη μουσική σόν μετ' ήλικια δύναμη, με θλίψη και πένθος βαθύ και ελικρινές. Στις άναριθμητες φωνές, που από παντού ξεφασαν σάν άντελαος μιάς συμφοράς ή έκφρασι του πόνου γιά τήν άνωπλόγιστη άπώλεια, που μ' αυτόν ύφιστατο ή Μουσική ήταν εκδηλη. Γιατί δυστυχώς τό κοινό άξίωμα, πώς «κανένας στόν κόσμο αυτόν δέν είναι άναντικατάστατος» δέν ισχύει στόν τομέα τών τεχνών που οι 'Αρχαίοι "Ελληνες άνώμαζαν «μουσικές» και όπου ή έδουσι στό πνεύμα και τό σύμφωνα μ' ατήν, ζωντανέμα μιάς μουσικής ή μιάς σκηνηκής δημιουργίας, ένε άλληλένθετα, κάτι παραπάνω, συυφασόμενα κ' έπομένως άχώριστα από τόν ψυχικό κόσμο του έμψηνευτού' 'Εδω πιά άντιπροσωπεύει κάθε καλλιτέχνης μιάν ιδιαιτερη μονάδα, που στό είδος της δέν επιδέχεται ούτε έπανάληψι ούτε μίμησι. Ένε, δηλαδή, μ' άλλες λέξεις άπολύτως προσωπική. 'Αλλά μόνο όταν ή άναδημιουργική ατή προσωπικότης, ή μοναδική, που άποκλείει τήν έπανάληψι, συμπίση νά εχη τήν έπιβλητική εγγύεια ενός τόσο έξέχοντος μεγαλείου, όπως στήν περίπτωσι Φο υρβαίνγκλερ συνέβαινε, ή άπώλεια της γίνεται αισθητή σόν ένα θλιβερό γεγονός, που πληττει τόν καλλιτεχνικό κόσμο όλόκληρον.

Ο Φίλχελμ Φουρτβαίνγκλερ γεννήθηκε στό Βερολίνο στις 25 'Ιανουαρίου 1886. 'Ήταν γιος του άρχαιολόγου 'Αδόλφου Φουρτβαίνγκλερ, που έπανειλημμένως έπισκέφθηκε τήν 'Ελλάδα, πέθανε σ' ένα από τά ταξίδια του αυτό στάς 'Αθήνας και ένε θαμμένος, όπως όλοι ξέρουμε στό πρώτο νεκροταφείο τής πόλεως. 'Αξιοπρόσχο ένε, ότι ο νεαρός Φουρτβαίνγκλερ, που από πολύ τρυφερή ήλικία έδειξε τήν κλίσι του στή μουσική, πίστεψε άρχικά πώς προωριζόταν γιά τή σύνθεσι και οι θεωρητικές του σπουδές με τόν Anton Beer—Walbrunn, τόν Joseph Reinberger και τόν Max von Schillings στό Μόναχο απέβλεπαν στό

σκοπό νά έξυπνητήσουν τήν κατάρτισί του πρós ατή τήν κατεύθυνση. 'Αλλά και ή πρώτη του δημόσια εμφάνισι έγινε με συνθέσει του. 'Ως τόσο, μιά συναυλία του στά 1906 στό Μόναχο, όπου, είκοσάχρονος μόλις νέος, διηρώθηκε μαζί με δικές του συνθέσει μιάν είσισγωγή του Μπετόβεν και τήν 9η συμφωνία του Μπερόκνερ τόν Έστρεψε άποφασιστικά πρós τή σταδιοδρομία του 'Αρχιμουσικού και από τό σημείο αυτό, ο Διευθυντής όρχήστρας άν δέν έπέβαλε όριστική και άπόλυτη σιωπή στόν συνθέτη άναντίρρητα τόν παραμέρισε. Πρώτες βαθμίδες

στή σταδιοδρομία του ως άρχιμουσικού ύπήρξαν τó Μπρέσλαου και ή Ζυρίχη, όπου μεταξύ άλλων προετίμασε και τήν νεωτάτη τότε «Εύθυμη χήρα». 'Επέστρεφεν έπειτα στό Μόναχο και έργάστηκε στήν όπερά του δύο χρόνια ως κορρεπιτίορ υπό τόν Felix Motz. Στά δύο αυτά χρόνια σπουδής όφείλονται οι βάσεις τής στενής γνωριμίας του με τήν φιλολογία τής όπερας. Οι άκόλουθοι σημαντικοί σταθμοί ήταν τó Στρασβούργο και πρó πάντων ή Λυβέκη, όπου γιάπρώτη φορά σέ χιά ήθεσι ύπεύθυνε ως διευθυντής τής δημοτικής συμφωνικής όρχήστρας, έχει τήν εύκαιρία νά δοκιμάση τά φτερα του και πρó πάντων ν' άποκτήση τήν πρακτική και τήν γνώση του όλικού, που χωρίς αυτά, κανένας άρχιμουσικός ό όποιος άποβλέπει σέ κάτι ύψηλότερο, δέν μπορεί νά προχωρήσει πρós αυτό. 'Υστερα από μιά πλούσια σέ έπιτυχίες όρθσι τεσσάρων ετών στή φιλόμηση ατή πόλι, έκλήθη, στά 1915 από τήν όπερα τής Μανχαϊμ ως διευθυντής της, άντικαταστάτης του Arthur Bodansky, που τήν έποχή άκριβώς ατή ελχε άποδεχθή προτάσει τής 'Αμερικης και έφυγε γιά τόν νέο κόσμο. 'Εδω πιά οι μεγάλες ύποχρεώσει που άνέλαβε, του έδωσαν τήν εύκαιρία ν' άναπτύξει όλες του τίς έξοχες ικανότητες ως μουσικό και διευθυντό όρχήστρας. Μονομαχίως βρήθηκε στις πρώτες, πρώτες γραμμές τόν άνομοσσότερον 'Αρχιμουσικών τής έποχής του και, όταν, στά 1922, μετά τόν θάνατο του Arthur Nikisch, οι δύο σημαντικότεροι συμφωνικοί όργανισμοί τής Γερμανίας—ή όρχήστρα του

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

Gewanthaus της Λειψίας και η «Φιλαρμονική του Βερολίνου» έδιέλεξαν αυτόν για διευθυντή τους ή αναγνώρισε του ως οδηγού προσωπικό της Μουσικής ήταν πλήρης, είχαν έπισημους και έμπράκτως έπικυρωθή, ήταν γεγονός άναμφισβήτητο. Έκτοτε δίπλα στα άναριθμητα καλλιτεχνικά ταξίδια του και τις περιουδεις του, έως την έκρηξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου σ' όλα τα όνόμαστοτέρα μουσικά κέντρα του παλαιού και του νέου κόσμου έμειναν το Βερολίνον και η Βιέννη οι δυό κύριες βάσεις της καλλιτεχνικής του δράσεως. Τα τελευταία χρόνια διηύθυνε πιά ως προσκαλούμενος ξένος και κατά προτίμησι στις θερινές μουσικές γιορτές της Ζυρίχης, της Λουκέρνης, του Έδιμβούργου αλλά πρό πρό πάντων του Σάλτσμπουργκ όπου οι έμφανίσεις του στο θέατρο ή έπικεφαλής των μεγάλων συμφωνικών άποτελοσαν κάθε χρόνο τα λαμπρότερα σημεία του προγράμματος και το άποκορύφωμα της πνευματικής άπολαύσεως των πιστών της τέχνης.

Όλα αυτά δέν ύπάρχουν πιά. Έσίγησαν! Κι' όμως και μόνον στην άνάμνησί τους άπομένει δλοζώντανο κάτι άπό τη γοητεία εκείνη, που άποτελοει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της προσωπικότητός Του και που, στο βαθμό αυτό, σε κανενός άλλου άναδημιουργεί δέν θά μπορούσαμε ναύρωμε. Και νοιάθουμε τότε,

πως και άν άκόμη το μυστικό της γοητείας αυτής στο σύνολό του μένει άνεξήγητο και άνεξιχνίαστο για ένα μόνο μπορούμε ναμάστε βέβαιοι: Ούτε οι άφάνταστες καλλιτεχνικές του Ικανότητες, ούτε οι πολύπλευρη πλατύτερη γενική του μόρφωση θάφταναν, για να διαπλάσουν τον μοναδικό, τον έξοχο εκείνον έρμηνευτή της μουσικής που βρίακαμε στο πρόσωπό του, άν στην καλλιτεχνική του θρσει κάθε του έπιδωξι κάθε του άναδημιουργική ένεργεια δέν ένέπνευ δέν έμφύγωνε ή άκλόνητη ή βαθύτατη πίστις του στα μεγάλα ευγενή ανθρώπινα ιδεώδη. Αύτη ή πίστις του ήταν εκείνη που τον έτράβηξε με τόση δύναμη προς τους μεγάλους δημιουργούς της γερμανικής κλασσικής και ρομαντικής Τέχνης και πρό πάντων προς τον Μπετόβεν και το έργο του, όπου ευρίσκε ένσαρκαωμένα κατά τον τελειότερο τρόπο τα ιδεώδη αυτά. Το έξαυλωμένο το πνευματικό, κι' ως τόσο ταυτόχρονα το άνθρώπινα θερμό στις άναδημιουργίες του μπορεί να νοηθή μονάχα σαν μιá ύπεροχη άκτινοβολία αυτής της ώρας της ποτεως. Έτσι έστιν σε ό ίδιος στον εαυτό του με τις άσύγκριτες, τις άλησημόνητες μουσικές του έρμηνείες το πιο στέρο το πιο άθάνατο μνημείο του, ως ένός άπό τους μεγαλυτέρους και ύποβλητικότερους άναδημιουργούς της εποχής μας.